The Greek Review of Social Research

Vol 13 (1972)

13

Η διάρθρωσις της οικογενειακής εξουσίας και αι εκ του γάμου ικανοποιήσεις

Κωνσταντίνα Σαφιλίου-Rothschild

doi: [10.12681/grsr.494](https://doi.org/10.12681/grsr.494)

Copyright © 1972, Κωνσταντίνα Σαφιλίου-Rothschild

This work is licensed under a [Creative Commons Attribution-NonCommercial 4.0](https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/).

To cite this article:

Σαφιλίου-Rothschild K. (1972). Η διάρθρωσις της οικογενειακής εξουσίας και αι εκ του γάμου ικανοποιήσεις. *The Greek Review of Social Research*, 13, 92-100. <https://doi.org/10.12681/grsr.494>

ἡ διάρθρωσις τῆς οικογενειακῆς ἐξουσίας καὶ αἱ ἐκ τοῦ γάμου ἱκανοποιήσεις

ὑπὸ

Κωνσταντῖνος Σαφιλίου
- Rothschild

Τακτικῆς Καθηγητοῦς Κοινωνιολογίας,*
Wayne State University, Detroit,
Michigan, ΗΠΑ

*Ανατύπωσης ἐκ τοῦ
Journal of Marriage and the Family,
τόμ. XXIX, ἀριθμ. 2, Μάιος 1967

ΣΥΓΚΡΙΤΙΚΗ ΜΕΛΕΤΗ ΜΕΤΑΞΥ ΕΛΛΗΝΙΚΩΝ ΚΑΙ ΓΑΛΛΙΚΩΝ ΑΣΤΙΚΩΝ ΟΙΚΟΓΕΝΕΙΩΝ¹

Παρά τὸ ὅτι ἡ ἀγροτικὴ ἐλληνικὴ οἰκογένεια ἔχει γίνεαι ἀντικείμενον πολλῶν ἀνθρωπολογικῶν καὶ κοινωνιολογικῶν ἀγροτικῶν μελετῶν ὑπὸ Γάλλων, Ἀγγλῶν καὶ Ἀμερικανῶν κοινωνιολόγων, καὶ παρὰ τὸ ὑψηλὸν ποσοστὸν ἀστικοποιήσεως κατὰ τὴν τελευταίαν δεκαετίαν, ἡ ἀστικὴ ἐλληνικὴ οἰκογένεια οὐδέποτε ἀπασχόλησε τοὺς ἐρευνητάς.² Οὕτως ἡ παροῦσα ἐρευνα, ἡ ὁποία διενεργήθη κατὰ τὸ θέρος τοῦ 1964, ἀντιπροσωπεύει τὴν πρώτην ἐπιστημονικὴν μελέτην περὶ τῆς ἀστικῆς ἐλληνικῆς οἰκογενείας.

Τὸ δείγμα συνίσταται ἐκ 250 κατὰ τύχην ἐπιλεγέντων ὑπάνδρων ζευγῶν Ἀθηναίων. Εἰς 133 περιπτώσεις ἡ συνέντευξις ἐγένετο μὲ τὴν σύζυγον καὶ εἰς τὰς ὑπολοίπους 117 περιπτώσεις μόνον μὲ τὸν σύζυγον. Τὰ πορίσματα τῆς μελέτης ταύτης συγκρίνονται πρὸς τὰ πορίσματα τῆς ἐρέυνης περὶ τῆς γαλλικῆς ἀστικῆς οἰκογενείας τῆς διενεργηθείσης ὑπὸ τῆς Andrée Michel ἐπὶ 550 κατὰ τύχην ἐπιλεγεισῶν οἰκογενειῶν. Πρὸς σύγκρισιν τῶν ἐλληνικῶν καὶ γαλλικῶν πορισμάτων, ἡ παροῦσα μελέτη ἐξετάζει μόνον τὰς ἀπαντήσεις τῶν γυναικῶν, δεδομένου ὅτι κατὰ τὴν γαλλικὴν ἐρευναν δὲν ἐγένετο συνέντευξις μὲ τοὺς ἄρρενας.

Δύο μείζονες μεταβληταί, βασικαὶ διὰ τὴν κατανόησιν τῶν σχέσεων τῶν συζύγων καὶ τῆς δυναμικότητος αὐτῶν, τίθενται ἐνταῦθα ὑπὸ συζήτησιν: (α) ἡ διάρθρωσις τῆς ἀσκουμένης ἐν τῇ οἰκογενείᾳ ἐξουσίας, καὶ (β) αἱ ἐκ τοῦ γάμου ἱκανοποιήσεις.

μεθοδολογία

*Ἡ ὕψις τῆς οἰκογενειακῆς ἐξουσίας ἐμελετήθη ἐπὶ τῇ βάσει ὀκτὼ ἀποφάσεων θεωρηθεῖσῶν ὡς τῶν πλέον σημαντικῶν ἐν συναρτήσει πρὸς τὸ ἐλληνικὸν

* Ἡ Κωνσταντῖνα Σαφιλίου-Rothschild εἶναι Τακτικὴ Καθηγήτρια Κοινωνιολογίας καὶ Διευθύντρια τοῦ Κέντρου Ἑρευνῶν ἐπὶ τῆς Οἰκογενείας εἰς τὸ Wayne State University ἐν Detroit, Michigan.

1. Ἡ συλλογὴ τῶν δεδομένων ἐπραγματοποιήθη δι' ἐπιχορηγήσεως ἐν μέρει ἐκ τοῦ Ἰδρύματος Foundation Fund for Research in Psychiatry, ἡ δὲ ἀνάλωσις αὐτὸν δι' ἐπιχορηγήσεως τοῦ National Institute for Mental Health. Παλαιότερα μορφή τοῦ ἀθροῦ αὐτοῦ ἀνεγνώσθη ἐνώπιον τοῦ Ἑκτοῦ Παγκοσμίου Κογκρέσσου Κοινωνιολογίας, εἰς Evian Γαλλίας, 4-11 Σεπτεμβρίου 1966.

2. Ἡ μόνη ἐιδικὴ μελέτη ἐπὶ τῶν θεμάτων τῆς οἰκογενείας τῆς ὑπαίθρου εἶναι ἡ τοῦ J. K. Campbell, ἡ φέρουσα τὸν τίτλον *Honour, Family, and Patronage*, Oxford: Clarendon Press, 1964. Ἄλλαι μελέται, ὡς τῶν E. Friedl, *Vassilika, A Village in Modern Greece*, (New York: Holt, Rinehart, and Winston, 1962), Irwin T. Sanders, *Rainbow in the Rock* (Cambridge: Harvard University, 1962), καὶ τοῦ Henri Mendras, *Six Villages d'Epire* (UNESCO, Mission Report No. 11, 1961), ἡσυχολήθησαν ἐν μέρει μόνον μὲ τὴν ἐλληνικὴν οἰκογένειαν τῆς ὑπαίθρου.

ΠΙΝΑΞ 1. Βαθμοί εξουσίας καί στάδια οίκογενειακού κύκλου

Βαθμοί εξουσίας	Στάδια οίκογενειακού κύκλου						
	Νεόνυμφοι άνευ τέκνων	Άτεκνα ζεύγη	Ζεύγη έχον- τα τέκνα προσχολικής ήλικίας	Ζεύγη έχον- τα τέκνα σχολικής ήλικίας	Ζεύγη έχον- τα τέκνα εφηβικής ήλικίας	Ζεύγη έχον- τα ενή- λικα τέκνα	Ζεύγη μόνα μετά τήν απο- μάκρυνση τών τέκνων
Έλλάς	3,08	2,92	2,87	2,67	2,55	2,62	2,46
Γαλλία	2,09	2,04	2,20	1,90	2,02	1,96	1,73

πολιτιστικόν επίπεδον.¹ Αί απόφασεις αὐταί αναφέ-
ρονται εἰς (1) τήν ἀνατροφήν τῶν τέκνων, (2) τήν
διαχείρισιν τῶν διαθεσίμων χρημάτων, (3) τὰς σχέ-
σεις μετά τῶν πενθεράν, (4) τόν τρόπον διαθέσεως
τοῦ ἐλευθέρου χρόνου, (5) τόν ἀριθμόν τῶν τέκνων,
(6) τήν ἐπιλογήν τῶν φίλων, (7) τήν ἀγοράν εἰδὼν
ἱματισμοῦ δι' ὁλόκληρον τήν οἰκογένειαν, καί
(8) τήν ἀγοράν ἐπίπλων καί ἄλλων οἰκιακῶν
σκευῶν.

Εἰς τοὺς ἐπιλεγέντας ἐτέθη ἡ ἀνοικτὴ ἐρώτησις,
ὅπως π.χ. «ποίου ἡ γνώμη ἐπικρατεῖ συνήθως εἰς
ἐκάστην τῶν ὡς ἄνω ἀποφάσεων;», καί ἐπὶ τῇ βάσει
τῶν ἀπαντήσεών των ἐγένετο σχετικὴ βαθμολο-
γία ἀντιπροσωπεύουσα τὸν βαθμὸν τῆς ἀσκουμένης
ὑπὸ ἐκάστου συζύγου εξουσίας.²

Εἰς τήν γαλλικὴν μελέτην ὁ βαθμὸς τῆς εξουσίας
ὑπελογίσθη ἐπὶ τῇ βάσει δέκα ἀποφάσεων (πέντε ἐκ
τῶν ὁποίων ἦσαν ὅμοιαι πρὸς ἐκεῖνας τῆς ἐλληνι-
κῆς μελέτης), αἱ ὁποῖαι ἐθεωρήθησαν σημαντικαί
διὰ τήν γαλλικὴν οἰκογένειαν.

Πιθανὸν νὰ ἀμφισβητηθῇ ἂν τὰ πορίσματα τῶν δύο
τούτων μελετῶν, τὰ ἀφορῶντα εἰς τὸν βαθμὸν τῆς
ἀσκουμένης εξουσίας, εἶναι δυνατόν νὰ συγκριθοῦν.
Ἐὰς σημειωθῇ ἐν τούτοις ὅτι ἂν ἡ σύγκρισις ἀπο-
λύτων ἀριθμῶν εἶναι ἀδύνατος, δὲν ὑφίσταται λό-
γος διὰ τὸν ὁποῖον αἱ κατευθύνσεις ἐγκύρων προ-
τύπων οἰκογενειακῆς εξουσίας νὰ μὴ εἶναι δυνατόν
νὰ συγκριθοῦν, ὑπὸ τὴν προϋπόθεσιν ὅτι αἱ «πολιτι-
στικὴς ἰσότητος» ἐρωτήσεις εἶναι ἐξ ἴσου ἔγκυροι,
ἂν μὴ περισσότερον ἔγκυροι, ἀπὸ ταυτοσήμους ἐρω-

τήσεις, αἱ ὁποῖαι δυνατόν νὰ γίνουν ἀφορμὴ πεπλα-
νημένων συμπερασμάτων, ὅταν χρησιμοποιοῦνται
εἰς πολιτιστικῶς διάφορον περιβάλλον.

Ἡ ἱκανοποίησις τῆς συζύγου ἐκ τῆς ἐγγάμου σχέ-
σεως ἐμετρήθη διὰ μονάδος βασιζομένης ἐπὶ τοῦ
βαθμοῦ τῆς ἱκανοποιήσεως τῆς προερχομένης ἐκ:
(1) τῆς κατανόησεως ἐκ μέρους τοῦ συζύγου τῶν προ-
βλημάτων τῆς συζύγου του, (2) τῆς τρυφερότητος
τῆς ἐπιδεικνυομένης ὑπ' αὐτοῦ πρὸς τήν σύζυγόν
του, (3) τοῦ βιοτικῶς ἐπιπέδου, καί (4) τῆς συγκρι-
τικῆς ὑπὸ τῆς συζύγου θεωρήσεως τῶν προσωπικῶν
συζυγικῶν σχέσεων τῆς πρὸς ἐκεῖνας τῶν φίλων καί
συγγενῶν αὐτῆς.⁴ Εἰς τήν γαλλικὴν μελέτην ἡ ἐπι-
τυγχανομένη ἱκανοποίησις ἐβασίσθη ἀκριβῶς ἐπὶ
τὸν ἴδιον ἐρωτήσεων ὡς εἰς τὴν ἐλληνικὴν.

πορίσματα

Ἑξουσία

Ἡ ἐπιρροὴ τῆς ἰδιομορφίας τοῦ χαρακτῆρος τῶν
συζύγων καί τὰ στάδια τοῦ οἰκογενειακοῦ κύκλου
ἐξητάσθησαν, ὡς πρὸς τὴν σχέσιν των μετὰ τὸν βα-
θμὸν τῆς οἰκογενειακῆς εξουσίας τῶν Ἑλλήνων καί
Γάλλων συζύγων.

Ὁ οἰκογενειακὸς κύκλος. Εἰς τήν Ἑλλάδα φαί-
νεται ὅτι γενικῶς ἡ ἐξουσία τοῦ συζύγου εἶναι με-
γαλύτερα εἰς περίπτωσιν ἀτεκνίας, ἐνθ' μειοῦται με-
τὰ τὴν ἀπόκτησιν τέκνων (Πίναξ 1). Ἡ τάσις αὕτη
εἶναι ἀντίθετος πρὸς ἐκεῖνην τὴν παρατηρουμένην
εἰς τὴν γαλλικὴν οἰκογένειαν⁵ (καί εἰς τὸν οἰκο-

1. Διὰ τὴν ἐξέτασιν τῶν πολιτιστικῶν λόγων διὰ τοὺς
ὁποίους ἄλλαι ἀποφάσεις ἀπεκλείσθησαν, ἐνθ' συμπεριελή-
φθησαν αἱ ἐν λόγῳ ὁκτώ, βλέπε Robert O. Blood, Jr., Reuben
Hill, Andr Michel καὶ Constantina Safilios-Rothschild,
«Comparative Analysis of Family Power Structure: Problems of
Measurement and Interpretation», ἀνακοίνωσις γενομένη
εἰς τὸ IX Διεθνὲς Συνέδριον διὰ τὴν Ἑρευναν τῆς Οἰκογέ-
νειας, ἐν Τόκιο Ἰαπωνίας τὸν Σεπτέμβριον 1965.

2. Ὁ βαθμὸς 5 ἐδόθη εἰς τὴν ἀπάντησιν «ὁ σύζυγός μου»
ἢ «πάντοτε ὁ σύζυγός μου», ὁ βαθμὸς 4 εἰς τὴν ἀπάντησιν
«ὁ σύζυγός μου συχνότερα ἀπὸ μένα», ὁ βαθμὸς 3 εἰς τὴν ἀπάν-
τησιν «μαζί ἀποφασίζουμε», ὁ βαθμὸς 2 εἰς τὴν ἀπάντησιν
«ἐγὼ μάλλον παρά ὁ ἄνδρας μου», καὶ ὁ βαθμὸς 1 εἰς τὴν ἀπάν-
τησιν «ἐγὼ (ἡ σύζυγός)».

3. Αἱ πέντε κοιναὶ ἀποφάσεις ἦσαν: (1) ἡ χρῆσις χρημά-
των, (2) ἡ ἐπιλογὴ φίλων, (3) ἡ ἀγορὰ οἰκιακῶν σκευῶν, (4) ἡ
ἀγορὰ ἐπίπλων, καί (5) αἱ ἀποφάσεις αἱ ἀφορῶσαι εἰς τὰ τέκνα.

4. Ὁ βαθμὸς ἱκανοποιήσεως ἦτο ὄθροισμα βαθμῶν βασι-
ζόμενων ἐπὶ τῶν τεσσάρων σημείων τῆς ἐκ τοῦ γάμου ἱκανοποιή-
σεως. Εἰς ἑκάστον θέμα ἐδόθη ὁ βαθμὸς 5, ἐφ' ὅσον ἡ ἀπάν-
τησις ἦτο «πολὺ ἱκανοποιημένη», 4 ἂν «ἱκανοποιημένη», 3
ἂν ἡ ἀπάντησις ἦτο «δὲν μπορῶ νὰ παραπνεύθω», 2 ἂν ἡ ἀπάν-
τησις ἦτο «ἀθὰ μποροῦσαν νὰ ἦταν καλύτερα τὰ πράγματα»,
καὶ ὁ βαθμὸς 1 ἂν ἡ ἀπάντησις ἦτο «εἵμαι ἀπογοητευμένη».

5. Andr Michel, «Comparative Data Concerning the
Interaction in French and American Families», *Journal of
Marriage and the Family*, 29: 2 (Μαῖος 1967). Ὅλα τὰ στοι-
χετὰ καὶ αἱ ἐρμηνεῖαι τῆς παρούσης μελέτης τῆς συγγραφῆς
αἱ ἀφορῶσαι εἰς τὴν γαλλικὴν οἰκογένειαν ἐλήφθησαν ἀπὸ
τὴν ἀρχικὴν μορφήν τῆς ἐργασίας, ἡ ὁποία ἀνεγερθεῖ ἐν ὀ-
νόμῳ τοῦ Ἑκτοῦ Παγκοσμίου Κογκρέσσου Κοινωνιολογίας
εἰς Evian τῆς Γαλλίας, 4-11 Σεπτεμβρίου 1966. Ἐπίσης, ἡ

γένειαν τῆς πόλεως Detroit, κατόπιν σχετικῆς μελέτης τοῦ Blood καὶ Wolf¹), ὅπου ἡ ἀπόκτησις τέκνων ἐπαυξάνει τὴν ἐξουσίαν τοῦ συζύγου. Εἰς τὴν Γαλλίαν (καὶ εἰς τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας) ἡ ἐξάρτησις τῆς γυναίκος ἐκ τοῦ συζύγου τῆς αὐξάνει εἴτε διότι παύει αὕτη νὰ ἐργάζεται μετὰ τὴν τεκνοποιίαν εἴτε ἕνεκα τῶν νέων εὐθυνῶν τῶν δημιουργουμένων ἐκ τῆς τεκνοποιίας. Διὰ τὴν Ἑλληνίδα, ἐν τούτοις, ἡ μητρότης δὲν ἀποτελεῖ τόσον κρίσιμον μεταβατικὴν περίοδον, ὥς συμβαίνει τοῦτο διὰ τὰς Γαλλίδας.

Υπάρχουν ἐνδείξεις ἐξ ἄλλων συγκεντρωθέντων στοιχείων, ὅτι ἡ μητρότης εἰς τὴν Ἑλλάδα συμβιβάζεται μετὰ τὸν ρόλον τῆς ἐργαζομένης μητρός, κυρίως διότι ὑπάρχουν γυναῖκες συγγενεῖς (καὶ ἰδίως μάμμαι), αἱ ὁποῖαι κατοικοῦσαι πλησίον τοῦ ζευγους εἶναι πρόθυμοι νὰ φυλάσσουν τὰ παιδιὰ κατὰ τὰς ὥρας ἐργασίας τῆς μητρός τῶν.²

Ἡ μείωσις τῆς ἐξουσίας τοῦ Ἑλληνος συζύγου, ἡ ὁποία ἀρχίζει μετὰ τὴν γέννησιν τέκνων, ὀφείλεται ἐν μέρει εἰς τὸ ὅτι αἱ περὶ μορφώσεως τῶν παίδων ἀποφάσεις ἐμπίπτουν εἰς τὴν δικαιοδοσίαν τῆς συζύγου (εἰς 62% τῶν περιπτώσεων τὰ περὶ μορφώσεως θέματα ἦσαν ἀποφάσεις γυναικῶν). Οὕτως, ὅταν ἐντὸς τῆς οἰκογενείας ὑπάρχουν τέκνα προσχολικῆς ἡλικίας, ὁ σύζυγος ἐξακολουθεῖ ἀσκάδον ἐξ ἴσου ἱσχυρὰν ἐπιρροὴν ἐπὶ πασῶν τῶν λοιπῶν ἀποφάσεων ὥς καὶ κατὰ τὴν πρό τῆς τεκνοποιίας περίοδον· ἀλλὰ γενικῶς ὁ βαθμὸς τῆς ἐξουσίας του ἐλαττοῦται, ἐπειδὴ εἰς τὰς ἀποφάσεις περὶ ἀνατροφῆς τῶν τέκνων βαρύνουσιν γνώμην ἔχει ἡ σύζυγος.

Γενικῶς, φαίνεται ὅτι ἡ παρουσία τέκνων παρέχει εἰς τὴν Ἑλληνίδα σύζυγον ἠδυνάμενα δικαιώματα ὥστε νὰ λαμβάνῃ καὶ νὰ ἐπιηρεάζῃ ἀποφάσεις, καὶ κυρίως ἐκεῖνας αἱ ὁποῖαι ἔχουν ἄμεσον σχέσιν πρὸς τὰ τέκνα. Τὰ δικαιώματα ταῦτα ἐνισχύονται αὐξανομένης τῆς ἡλικίας τῶν τέκνων. Παρομοίᾳ τάσει παρατηρεῖται καὶ εἰς τὴν γαλλικὴν οἰκογένειαν, ἀλλὰ αὕτη ἀρχίζει μετὰ τὴν περίοδον τῆς σχολικῆς ἡλικίας, ἐνῶ εἰς τὴν Ἑλλάδα ἡ τοιαύτη τάσις παρατηρεῖται ἀμέσως μετὰ τὴν γέννησιν τέκνων.

Ἡ ἐπαγγελματικὴ ἀπασχόλησις τῶν γυναικῶν. Τὰ συγκριτικὰ στοιχεῖα τοῦ πίνακος 2 διὰ τὰς ἑλληνικὰς καὶ γαλλικὰς ἀστικὰς οἰκογενείας δεικνύουν ὅτι εἰς τὴν Ἑλλάδα, καθὼς καὶ εἰς τὴν Γαλλίαν (ὡς

ΠΙΝΑΞ 2. Βαθμοὶ ἐξουσίας καὶ κατάστασις ἀπασχολήσεως τῆς συζύγου

Βαθμοὶ ἐξουσίας	Ἀπασχολήσεως τῆς συζύγου	
	Ἐργαζόμεναι	Μὴ ἐργαζόμεναι
Ἑλλὰς (γυναῖκες ἀποκρινόμεναι)	2,33	2,78
Ἑλλὰς (ἄνδρες ἀποκρινόμενοι)	2,97	3,12
Γαλλία	1,90	2,03

Τὸ τέταρτον στατιστικὸν σημαντικόν δι' ἐπίδωκον πιθανότητος .05 διὰ τὰς ἀποκρίσεις Ἑλληνίδας, ἀλλ' οὐκ σημαντικόν διὰ τοὺς ἀποκρίνεντας ἄνδρας.

ἐπίσης καὶ εἰς τὰς Ἡνωμένας Πολιτείας³), ἡ ἐπαγγελματικὴ ἀπασχόλησις τῆς συζύγου ἐλαττώνει τὸν βαθμὸν ἐξουσίας τὸν ἀσκούμενον ὑπὸ τοῦ συζύγου τῆς. Ἀλλὰ εἶναι λίαν ἐνδιαφέρον νὰ ἐξετάσωμεν τὰ εἶδη τῶν ἀποφάσεων τὰς ὁποίας λαμβάνει συνήθως ἡ ἐργαζομένη σύζυγος. Αὗται ἀφοροῦν εἰς τὴν καθόλου ἀγωγὴν τοῦ τέκνου, εἰς τὴν ἀγοράνιμιστον δι' ὁλόκληρον τὴν οἰκογένειαν, τὴν ἀγορὰν ἐπίπλων καὶ ἄλλων εἰδῶν οἰκιακῆς χρήσεως καὶ, σπανιότερον, τὴν διαχείρισιν τοῦ οἰκογενειακοῦ προϋπολογισμοῦ τῶν χρημάτων.

Ὅλαι αἱ ἀποφάσεις αὗται συνήθως λαμβάνονται ὑπὸ τῆς συζύγου καὶ σχεδὸν πάντοτε ὑπὸ τῆς ἐργαζομένης συζύγου. Ἀντιθέτως αἱ λαμβανόμεναι συνήθως ἀποφάσεις ὑπὸ τοῦ συζύγου, αἱ ἀφορῶσαι εἰς τὴν ἐπιλογὴν φίλων καὶ τὴν χρησιμοποίησιν τοῦ ἐλευθέρου χρόνου, ὥς καὶ ἐκεῖναι, αἱ ὁποῖαι συνήθως λαμβάνονται ἀπὸ κοινοῦ καὶ αἱ ὁποῖαι ἀφοροῦν εἰς τὸν ἀριθμὸν τῶν τέκνων καὶ τὰς σχέσεις μετὰ τῶν πενθερῶν, δὲν ἐπιηρεάζονται ὑπὸ τῆς ἐπαγγελματικῆς ἀπασχολήσεως τῆς συζύγου. Οὕτω, καίτοι αἱ σύζυγοι αἱ ἔχουσιν ἴδιον εἰσοδόμημα δύνανται νὰ λαμβάνουν πλεονάζον ἀποφάσεις ἐντὸς τῆς ἑλληνικῆς οἰκογενείας, ἡ ἐξουσία τῶν αὐτῶν περιορίζεται εἰς τὰς ἀποφάσεις αἱ ὁποῖαι προσδιεάζουν περισσότερον εἰς τὴν γυναῖκα, καὶ δὲν ἀπείλει ἀμέσως τὴν θέσιν τοῦ συζύγου εἰς τὴν οἰκογένειαν.

Συγκρίνοντες τὰς ἀπαντήσεις ἀνδρῶν καὶ γυναικῶν ἐπὶ τῆς ἐπιδράσεως τὴν ὁποίαν ἔχει ἡ ἐπαγγελματικὴ ἀπασχόλησις τῆς συζύγου ἐπὶ τῆς λήψεως τῶν ἀποφάσεων, δυνάμεθα νὰ ἀποδώσωμεν τὴν σημαντικὴν ἀσυμφωνίαν τῶν ἀπαντήσεων τῶν εἰς τὴν ἀπροθυμίαν τοῦ ἀνδρὸς νὰ παραδεχθῇ ὅτι ἡ ἐπαγγελματικὴ ἀπασχόλησις τῆς συζύγου του μειώνει τὴν ἐξουσίαν του ὡς πρὸς τὴν λήψιν ἀποφάσεων εἴτε εἰς τὴν ζωὴν ἀπροθυμίαν τῆς ἐργαζομένης συζύγου νὰ υπερβάλλῃ τὴν θέσιν τῆς εἰς τὴν ὅλην διάρθρωσιν τῆς οἰκογενειακῆς ἐξουσίας.

Ἡ πρώτη ἐξήγησις φαίνεται περισσότερον πιθανή,

3. Robert O. Blood, Jr., «The Measurement and Bases of Family Power: A Rejoinder», *Marriage and Family Living*, Νοέμβριος 1963, σελ. 475-478.

συγγραφεὶς προσήρμοσε μέρη τῆς ὑπὸ τῆς Michel μεταφράσεως τοῦ ἀρχικοῦ ἐρωτηματολογίου τοῦ Robert Blood διὰ τὴν μελέτην τῆς ἑλληνικῆς οἰκογενείας.

1. Robert O. Blood, Jr. καὶ Donald M. Wolfe, *Husbands and Wives*, New York: The Free Press, a Division of the Macmillan Co., 1960, σελ. 42-43.

2. Constantina Safilios-Rothschild, «The Decision to Have Children in Urban Greece», μὴ ἐσιεῖται ἐκδοθῆν ἄρθρον σχετικῆς ἐρευνῆς.

δεδομένου οτι πολύ Ισχυραί εκ παραδόσεως άζειαι εις την 'Ελλάδα απαιτοῦν, ὅπως ὁ άνήρ εἶναι ὁ Ισχυρός άρχηγός τής οίκογενείας, ή άπόλυτος έξουσία τοῦ ὁποίου δέν δύναται νά άμφοισβητηθῇ.

Λαμβανομένης ὑπ' ὄψιν τής πολιτιστικῆς αὐτῆς πραγματικότητος εἶναι πολύ δύσκολον διά τόν 'Ελληνα νά παραδεχθῇ οτι δέν εἶναι άπόλυτα κυρίαρχος τής οίκογενείας του, ἔστω και ὅταν γνωρίζῃ οτι πράγματι δέν εἶναι. Τοῦναντίον, εις τήν περίπτωσιν τῶν γυναικῶν δέν ὑπάρχουν γνωστά πρότυπα Ισχυροῦ φεμινισμοῦ, ἔστω και διά τās έργαζόμενας, γεγονός τὸ ὁποῖον θά ήτο δυνατόν νά εξηγήσῃ πιθανήν προκατάληψιν εις τās άπαντήσεις του, ένεκα έπιθυμίας των νά υπερβάλλουν τήν έξουσίαν των έντός τής οίκογενείας.

Ἡ μόρφωσις τοῦ συζύγου. Τά συγκριτικά στοιχεῖα τοῦ πίνακος 3 διὰ τās έλληνικάς και γαλλικάς οίκογενείας δεικνύουν οτι εις τās άστικές περιοχάς τής 'Ελλάδος, ὅσον εὐρύτερα εἶναι ή μόρφωσις τοῦ συζύγου τόσον ὀλιγότερον αὐταρχικοί εἶναι οἱ συζῶντες. Ἀντιθέτως, ὑπάρχει ή τάσις νά αὐξάνῃ ή έξουσία τοῦ Γάλλου συζύγου, καθ' ὅσον αὐξάνει ή μορφωτική συγκρότησίς του.

Ἡ ἀνάλυσις τῶν δεοντολογικῶν δεδομένων των συγκεντρωθέντων κατά τήν αὐτὴν ἔρευναν δεικνύει οτι ή μόρφωσις άπολυτρώνει τοὺς 'Ελληνας εκ τῶν εκ παραδόσεως προκαταλήψεων οὕτως, ὥστε νά προσβλέπουν πρὸς τās συζύγους των ὡς ίσοτίμους—συνητρόφους και φίλας—τῶν ὁποίων τήν γνῶμην πρέπει νά ζητοῦν πρὸ τής λήψεως ἀποφάσεων, και εις τās ὁποίας πρέπει νά παρέχεται ή πρωτοβουλία νά λαμβάνουν μόνα αὐταί ὀρισμένα ἀποφάσεις.¹ Ἡ μόρφωσις, έντός τοῦ έλληνικοῦ πολιτιστικοῦ πλαισίου, φαίνεται οτι συνδέεται με περισσότερον εκσυγχρονισμένους και φιλελευθέρους τρόπους συμπεριφορᾶς, οἱ ὁποῖοι εὐνοοῦν ίσοτιμίαν κατά τήν άσκησιν τής έξουσίας μεταξὺ τῶν συζύγων. Ἀντιστοίχως, ὁσάκις ὁ σύζυγος δέν ήτο μορφωμένος, εἶχε τήν τάσιν νά αντιμετωπίξῃ τήν σύζυγόν του ὡς ἄλλην οἰκοκυράν και μητέρα τῶν τέκνων του, και ὁποσδήποτε ὡς ὑποτελή του. Τοιούτοτρόπος, δέν ήτο πρόθυμος νά επιτρέπῃ εις αὐτὴν τήν λήψιν ἀποφάσεων.

Ὡς πρὸς τοῦτο φαίνεται οτι ὑφίσταται συμφωνία μεταξὺ τής τηρουμένης ὑπὸ τῶν 'Ελλήνων ἀνδρῶν στάσεως ὡς πρὸς τήν ένδεδειγμένην ὀμοιβαίως συμπεριφορὰν τῶν συζύγων, και τήν προμνημονευθείσης τακτικῆς των ὡς πρὸς τήν λήψιν ἀποφάσεων. Τὸ *ἐπαγγελμα* τοῦ συζύγου. Διὰ λόγους συγκρίσεως, ήκοινοῦθασμεν τὸν αὐτὸν τρόπον κατατάξως τῶν επαγγελμάτων, ὅπως και εις τήν γαλλι-

ΠΙΝΑΞ 3. Βαθμοὶ έξουσίας και επίπεδον μορφώσεως τοῦ συζύγου

Βαθμοὶ έξουσίας	Ἐπίπεδον μορφώσεως τοῦ συζύγου			
	Ἀπόφοιτοι Στοιχειώδους Ἐκπαίδευσ. Γυμν.	Μερικαὶ τάξεις Γυμν.	Ἀπόφοιτοι Γυμνασίου	Πανεπιστημιακὴ Ἐκπαίδευσ.
Ἑλλάς	2,98	2,75	2,58	2,57
Γαλλία	1,95	—	2,01	2,04

Χς στατιστικῶς σημαντικὸν δι' ἐπίπεδον πιθανότητος .01 (Ἑλλάς)

κὴν μελέτην (Πίναξ 4). Καθ' ὑπαρχούσας ένδείξεις, εις τήν 'Ελλάδα φαίνεται οτι οἱ πλέον αὐταρχικοὶ σύζυγοι εἶναι (α) οἱ ιδιοκτητὰ βιοτεχνιῶν και επιχειρήσεων ὧλον των μεγεθῶν, και (β) οἱ ήμειοδικεῦμενοι και άνειδίκευτοι ἐργάται. Ἐξ ἄλλου, οἱ άσκούντες επιστημονικά επαγγέλματα, οἱ άνωτεροὶ διοικητικοὶ ὑπάλληλοι, οἱ διευθύνται επιχειρήσεων και οἱ δημόσιοι ὑπάλληλοι οἱ κατέχοντες άνωτέρας θέσεις, εἶναι οἱ ἐλάχιστοι αὐταρχικοί. Ἐν τοῦτοις, εἶναι πολύ δύσκολον νά γίνη ὁ διαχωρισμός τής επιδράσεως τοῦ επαγγέλματος αὐτοῦ καθ' ἑαυτοῦ και τής μορφώσεως ἐπὶ τοῦ βαθμοῦ τής άσκουμένης έξουσίας ὑπὸ εκάστου συζύγου. Ἐπὶ παραδείγματι, 66% τῶν ιδιοκτητῶν επιχειρήσεων και βιοτεχνιῶν ἔχουν μόνον στοιχειώδη εκπαίδευσιν, παράγων ὁ ὅποσος θά ήδύνατο, εις μέγαν βαθμόν, νά εξηγήσῃ τās εκ παραδόσεως άξίας και ακολουθῶς τήν αὐταρχικὴν των συμπεριφορὰν έντός των κολύπων τής οίκογενείας.

Ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰ έλληνικά πορίσματα, τὰ γαλλικά στοιχεῖα δεικνύουν οτι οἱ ἐλάχιστοι αὐταρχικοὶ σύζυγοι εἶναι οἱ ήμειοδικεῦμενοι και άνειδίκευτοι ἐργάται και οτι ή έξουσία τοῦ συζύγου τείνει νά αὐξάνῃ καθὼς αὐξάνει ὁ βαθμός τής δεξιοτήτος, ή ὁποία απαιτεῖται διά τήν άσκησιν τοῦ επαγγέλματος αὐτοῦ, και ὁ βαθμός γοήτρου τοῦ επαγγέλματός του.

Ὅτε ὑπεολογισθῇ δεικτικῆς κοινωνικῆς θέσεως ἐπὶ τῇ βάσει τής μορφώσεως και τοῦ επαγγέλματος τοῦ συζύγου, διεπιστώθη και πάλιν οτι ή έξουσία τοῦ συζύγου εις τήν 'Ελλάδα ήτο πολύ ὕψηλὴ μεταξὺ τῶν κατωτάτης κοινωνικῆς θέσεως προσώπων (κατωτάτης κοινωνικῆς τάξεως) και ἐλαχίστη μεταξὺ τῶν ἐχόντων ὕψηλὴν κοινωνικὴν θέσιν (τῶν ἀνηκόντων δηλαδή εις τήν άνωτέραν και άνωτέραν-μέσῃν τάξιν).

Ὑψος ἀποδοχῶν τοῦ συζύγου. Τὰ στοιχεῖα τὰ καταχωριζόμενα εις τὸν Πίνακα 5 διὰ τήν 'Ελλάδα και τήν Γαλλίαν εἶναι δυνατόν νά συγκριθοῦν μόνον μέχρις ένὸς σημείου, δεδομένου οτι εις τήν ελληνικὴν μελέτην τὰ στοιχεῖα ταῦτα ἀναφέρονται μόνον εις μὴ έργαζόμενας συζύγους (ὁ μισθός τοῦ

1. Constantina Safilios-Rothschild «Marital Role Definitions by Urban Greek Spouses», έργασία ἀναγνωσθεῖσα ἐνώπιον συνεδριάσεων τοῦ Ἑθνικοῦ Συμβουλίου Οἰκογενειακῶν Σχέσεων, οἱ Toronto τοῦ Canada, 21 Ὀκτωβρίου 1965.

ΠΙΝΑΞ 4. Βαθμοὶ ἐξουσίας καὶ ἐπαγγελματικαὶ κατηγορίαι

Βαθμοὶ ἐξουσίας	Ἐπαγγελματικαὶ κατηγορίαι						
	Ἀνεπίδικοι καὶ ἡμιεπίδικοι ἐργάται	Εἰδικευμένοι ἐργάται	Εἰδικευμένοι* ὕπαλλοι	Βιοτέχναι* καὶ ἐμπόροι*	Μέσοι διοικη- τικοὶ ὕπαλλοι*	Ἀνώτεροι δι- οικητικοὶ ὕπαλλοι*	Ἐλεύθερα ἐπαγγέλματα
Ἑλλάς	28,6	2,66	2,68	2,94	2,53	2,60	2,36
Γαλλία	17,9	2,00	2,00	—	2,05	2,02	2,08

* Αἱ ἐπαγγελματικαὶ αὗται κατηγορίαι δὲν εἶναι δυνατόν νὰ ἀποδοθῶν ἀκριβῶς μὲ τὰς ἀντιστοιχοῦς ἐπαγγελματικὰς κατηγορίας τὰς ἀπαντωμένας εἰς ΠΙΠΑ.
Ἡ κατηγορία «employés qualifiés» περιλαμβάνει τὰ κατώτερα ὑπαλλήλικα ἐπαγγέλματα, γραφεῖο καὶ πωλήσεων. Ἡ τὸν «artisans et commerçants» τοὺς ἰδιοκτητὰς μικρῶν βιοτεχνιῶν καὶ ἐπιχειρήσεων ὅλων τῶν μεγεθῶν. Ὡς «cadres moyens» χαρακτηρίζονται τὰ χαμηλότερου ἐπίπεδου ἐπιστημονικὰ ἐπαγγέλματα καὶ ἄλλα μέσου ἐπίπεδου διοικητικὰ θέσεις. Ἡ κατηγορία «cadres supérieurs» περιλαμβάνει ἐπιστημονικὰ ἐπαγγέλματα καὶ ἄλλας Ἀ' κατηγορίας θέσεις, ὡς αἱ τῶν διευθυντῶν καὶ ἀνωτέρων διοικητικῶν ὑπαλλήλων.

ΠΙΝΑΞ 5. Βαθμοὶ ἐξουσίας καὶ ἐπίπεδα μηνιαίου μισθοῦ

Βαθμοὶ ἐξουσίας	Ἐπίπεδα μηνιαίου μισθοῦ					
	Κάτω τῶν 1.000 δρχ.	1.000 - 2.000	2.001 - 3.000	3.001 - 4.000	4.001 - 6.000	Ἀνω τῶν 6.000 δρχ.
Ἑλλάς	3,61	2,99	2,77	2,26	2,87	2,73
Γαλλία	Κάτω τῶν 500 φράγκων	501 - 1.000	1.001 - 1.500	1.501 - 2.500	2.501 - 4.000	Ἀνω τῶν 4.000 φράγκων
	1,88	1,97	1,95	1,98	2,00	2,20

σύζυγοι δὲν ἦτο δυνατόν νὰ ἀπομονωθῇ ὅπου εἰργάζετο καὶ ἡ σύζυγος). Ἔνεκα τούτου, εἰς τὸν Πίνακα 5 παραλείπονται τὰ στοιχεῖα τὰ ἀφορῶντα εἰς τὰς ἐργαζομένας σύζυγους. Ἐφ' ὅσον δὲ αἱ περὶ μισθοῦ πληροφορίαι εἶναι ἀκριβεῖς καὶ βάσιμοι, τὰ διὰ τὴν Ἑλλάδα ὑπάρχοντα στοιχεῖα δεῖκνουν ὅτι οἱ σύζυγοι μὴ ἐργαζομένων γυναικῶν ἀσκοῦν μεγαλύτερον βαθμὸν ἐξουσίας, ὅταν αἱ ἀποδοχαὶ αὐτῶν εἶναι μικραὶ (μικρότεραι τῶν 2.000 δρχ. ἢ \$ 67 κατὰ μῆνα) παρὰ εἰς τὰς περιπτώσεις ὑψηλῶν μισθῶν (ἄνω τῶν 6.000 δρχ. ἢ \$ 200 κατὰ μῆνα). Ἡ σχέσις αὕτη μεταξὺ εἰσοδήματος καὶ ἐξουσίας δὲν εἶναι σταθερά, δηλ. ὅπου ὁ μισθὸς τοῦ σύζυγου εἶναι μεγαλύτερος δὲν σημαίνει ὅτι καὶ ἡ ἐξουσία του εἶναι κατ' ἀνάγκην μικρότερα. Καὶ τοῦτο ὀφείλεται πιθανῶς εἰς τὸ ὅτι οἱ ἔχοντες ὑψηλὰς ἀποδοχὰς εἰς τὴν Ἑλλάδα δὲν εἶναι κατ' ἀνάγκην οἱ πλέον μορφωμένοι. Οὕτως, ὀρισμένοι σύζυγοι ἀνήκοντες εἰς ὑψηλότεραν μισθολογικὴν κλίμακα δυνατόν νὰ εἶναι περισσότερον αὐταρχικοὶ ἀπὸ ὀρισμένους ἄλλους σύζυγους μὲ χαμηλότερας ἀποδοχὰς, ἔνεκα τῆς διαφορᾶς μορφώσεως.

Γενικῶς φαίνεται ὅτι εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰς κατ' ἐξοχὴν βιομηχανικῶς ἀνεπτυγμένας χώρας, ὡς αἱ Ἡνωμένοι Πολιτεῖαι, ἡ Γαλλία καὶ ἡ Γερμανία, ἡ μεγάλη μόρφωσις τοῦ σύζυγου,

ἡ ἀπασχόλησίς του εἰς ἐξειδικευμένον ἐπάγγελμα ἢ ἐπάγγελμα γοήτρου καὶ μὲ ὑψηλὸν μισθόν, τείνουν μᾶλλον νὰ μειώσουν παρὰ νὰ αὐξήσουν τὴν ἐξουσίαν ἐντὸς τῆς οἰκογενείας.¹ Ἡ διαφορὰ αὕτη δυνατόν νὰ ἐξηγηθῇ ἐπὶ τῇ βάσει τῶν ἐξῆς ἑλληνικῶν φαινομένων, τὰ ὁποῖα πιθανώτατα παρατηροῦνται καὶ εἰς ἄλλας ἀναπτυσσομένης χώρας, τῶν ὁποίων ἡ ἀστικοποίησις συντελεῖται μὲ ταχὺν ρυθμόν:

(α) Ἡ πλειονότης τῶν ἐμποροὑπαλλήλων, τῶν ἡμιειδικευμένων καὶ ἀνειδικευτῶν ἐργατῶν χαμηλῆς μορφώσεως καὶ οἰκονομικῆς θέσεως, τῶν κατοικοῦντων σήμερον εἰς τὰς Ἀθήνας, εἶναι ἀγροτικῆς προελεύσεως καὶ ἀνατροφῆς καὶ ἔχουν προσφάτως μόνον μεταναστεύσει εἰς τὰς Ἀθήνας (κατὰ τὰ τελευταῖα 10 ἕως 15 ἔτη). Ἐφ' ὅσον εἰς τὰς ἀγροτικὰς περιοχὰς ἡ κατὰ παράδοσιν ὑπὸ τοῦ ἄρρενος κυριαρχουμένη οἰκογενειακὴ διάρθρωσις συνεχίζει ἐπικρατοῦσα, οἱ ἄνδρες αὐτοὶ κατὰ τὴν διάρκειαν τῆς κοινωνικοποιήσεώς τῶν ἐξιδάχθησαν τὰς πατροπα-

1. Αἱ πληροφορίες α ἁφορῶσαι εἰς τὴν ἀμερικανικὴν ἀστικὴν οἰκογένειαν ἐλήφθησαν ἐκ τῶν Blood καὶ Wolfe, ἐνθ' ἀνωτέρω, σελ. 28-34. Αἱ πληροφορίες αἱ ἀφορῶσαι εἰς τὴν γερμανικὴν οἰκογένειαν ἐλήφθησαν ἐκ τοῦ ἔργου τοῦ Rene König, τοῦ φέροντος τὸν τίτλον «Family and Authority: The German Father in 1955», *The Sociological Review*, 5: 1 (1957), καὶ ἰδιαίτερώς ἐκ τῶν σελίδων 123-125.

ΠΙΝΑΞ 6. Βαθμοί εξουσίας και διαφοραί εις μόρφωσιν

Βαθμοί εξουσίας	Διαφοραί εις μόρφωσιν		
	Αί σύζυγοι μεγαλύτερας μορφώσεως	Σύζυγοι ίσης μορφώσεως	Αί σύζυγοι κατωτέρας μορφώσεως

Έλλάς	2,67	2,80	2,67
Γαλλία	1,85	1,99	2,07

X2 στατιστικός σημαντικός δι' επίπεδον πιθανότητας .01 (Έλλάς)

ραδότους άξίας συμφώνως πρὸς τὰς ὁποίας ὁ ἀνὴρ τῆς οἰκογενείας ἔχει τὸ δικαίωμα νὰ ἐπιβάλλῃ τὴν γνώμην του εἰς ὅλας τὰς ἀποφάσεις τῆς οἰκογενείας, ἀπλῶς καὶ μόνον διότι εἶναι ἀνὴρ, ἀσχετῶς τῆς μορφώσεως, τοῦ ἐπαγγέλματος ἢ τῆς πρὸς μάθριν ἱκανότητός του. Οἱ σύζυγοι οὗτοι εἶναι λίαν ἀπρόθυμοι νὰ παραχωρήσουν οἰονδήποτε μέρος τῆς εξουσίας τῶν εἰς τὰς συζύγους τῶν, τὰς ὁποίας θεωροῦν οἰκοκυράς καὶ μητέρας, ὑποτελεῖς εἰς τὴν θέλησιν τῶν.¹

(β) Ἡ μόρφωσις, καὶ ἰδιαίτερως ἡ πανεπιστημιακὴ μόρφωσις, συμβάλλει σημαντικῶς εἰς τὴν ἀπελευθέρωσιν τῶν Ἑλλήνων ἀνδρῶν ἐκ τῆς πατροπαράδοτου προκαταλήψεως περὶ ἀνδρικῆς κυριαρχίας, οὕτως, ὥστε νὰ καθίστανται οὗτοι πρόθυμοι νὰ παραχωροῦν εἰς τὰς συζύγους τῶν τὸ δικαίωμα νὰ λαμβάνουν ὠρισμένας ἀποφάσεις καὶ νὰ ζητοῦν τὴν γνώμην τῶν δι' ἄλλας. Συνήθως, οἱ μορφωμένοι ἄνδρες ἔχουν φιλελευθέρως ἰδέας καὶ ἐπιθυμοῦν τὴν μεταβολὴν τῆς κατὰ παράδοσιν κοινωνίας. Μία ἐκ τῶν φιλελευθέρων αὐτῶν ἰδεῶν ἀφορᾷ εἰς τὴν θέσιν τῶν γυναικῶν εἰς τὴν οἰκογένειαν καὶ τὴν κοινωνίαν.

(γ) Εἰς τὴν Ἑλλάδα, ὡς καὶ εἰς πολλὰς ἄλλας ἀναπτυσσομένης χώρας, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὰς ἐκβιομηχανισμένας χώρας, ἡ ἀξία ἐνὸς ἀνδρός δὲν εἶναι δυνατόν νὰ μετρηθῇ μὲ κριτήριον τὸ ὕψος τῶν ἀποδοχῶν του. Τὸ φαινόμενον οὗτο ὀφείλεται εἰς τὸ ὅτι ἐξ αἰτίας τῆς ἀσταθοῦς ἐλληνικῆς οικονομίας² καὶ τοῦ μεγάλου ποσοστοῦ ἀνεργίας κατὰ τὰ μεταπολεμικὰ ἔτη, καὶ οἱ ἐπαρκῶς πεπαιδευμένοι δὲν ἠδύναντο πάντοτε νὰ εὑρουν ἐργασίαν ἢ ἡ ἀμοιβὴ διὰ τὴν ἐργασίαν τῶν ἦτο πολὺ πενιχρά. Οὕτως, ὁ σάκης δὲν ἦτο εἰς θέσιν κανεὶς νὰ κερδίσῃ ἀρκετὰ χρήματα ἢ ἦτο ἀνεργος, τοῦ γεγονότος αὐτοῦ δὲν εἶχεν ἀντίκτιπον εἰς τὴν ἐπάρκειαν του ὡς ἀνδρός ἀλλὰ ἡρμηνεύετο μᾶλλον ὡς ἀπότηχια τοῦ κυβερνητικοῦ προγραμματισμοῦ καὶ τῆς διοικησεως.

Ἡ μόρφωσις καὶ αἱ δεξιότητες τοῦ Ἑλλήνος συζύγου (καὶ τὸ εἰσόδημα αὐτοῦ) ἐπιδροῦν ἐπὶ τῆς ἰσορροπίας τῆς οἰκογενειακῆς εξουσίας κατὰ τρόπον διάφορον ἐκεῖνου τῆς μορφώσεως, τοῦ ἐπαγγέλ-

ματος καὶ τοῦ εἰσοδήματος τοῦ Γάλλου ἢ τοῦ Ἀμερικανοῦ συζύγου· αἷτια τούτου εἶναι ὅτι αἱ κρατοῦσαι ἀντιλήψεις εἰς τὰς ἀναπτυσσομένας εἶναι αἰσθητῶς οἰαφοροὶ τῶν κρατοῦσων εἰς τὰς ἐκβιομηχανισμένας χώρας. Εἰς τὰς πρῶτας ἰσχύει εἰσέτι ἡ ἐκ παραδοσεως ἀντιλήψις τοῦ επικρατοῦντος φύλου. Μονον οἱα τῆς μορφώσεως ἀποβάλλουν τὴν πατροπαράδοτον αὐτὴν πεποιθῆσιν. Οὕτως, ἡ μόρφωσις, ἀν καὶ οὐκ συνεπαγεται κατ' ἀνάγκην εὐμενεῖς οἰκονομικὰς συνθήκας, συνήθως δρᾷ ὡς δύναμις ἐκσυγχρονισμοῦ καὶ οἰευρυνσεως τῆς ἀντιλήψεως. Εἰς τὰς κατ' ἐξοχὴν ἐκβιομηχανισμένας κοινωνίας, οπου επικρατεῖ περισσότερο τὸ πνεῦμα τῆς ἰσοτιμίας, ὁ ἀνὴρ συνάται νὰ ἀσκήῃ εξουσίαν μόνον, ὅταν εἶναι εἰς θέσιν νὰ ἀποδείξῃ ὅτι ἔχει ἀξιόλογα προσοντα—εὐρεῖαν μορφωσιν, ἐξειδικευμένον ἐπαγγέλμα, ὑψηλὸν εἰσοδήμα—καὶ ὅταν ἔχῃ τὰ προσοντα αὐτὰ εἰς μεγαλύτερον βαθμὸν ἀπὸ τὴν σύζυγον του.

Διαφορὰ μορφώσεως μεταξὺ συζύγων. Ὁ πίναξ 6 οἰκνυεὶ ὅτι ἡ εξουσία τοῦ συζύγου εἰς τὴν Ἑλλάδα, ἐν ἀντιθέσει πρὸς τὴν Γαλλίαν, εἶναι μεγαλύτερα, ὅταν τὸ μορφωτικὸν ἐπίπεδον τῶν δύο συζύγων εἶναι τὸ αὐτο. Περαιτέρω ἀνάλυσις τῶν δεδομένων δεικνύει ὅτι, ὅταν τύχῃ οἱ σύζυγοι νὰ ἔχουν τὴν αὐτὴν ἐκπαίδευσιν, τὸ ἐπίπεδον τῆς καταρτίσεως τοῦ εἶναι λίαν χαμηλόν· 72% αὐτῶν εἶχον συμπληρώσει ἔξ ἑὸς ἐννεα τάξεις σχολείου. Εἰς τὰς περιπτώσεις αὐτὰς τὸ χαμηλὸν ἐπίπεδον μορφώσεως τοῦ συζύγου, καὶ κατ' ἀκολουθίαν ἡ ἔμμονῃ αὐτοῦ εἰς τὰ πατροπαράδοτα πρότυπα, ἐξηγοῦν τὸν σχετικῶς ὑψηλὸν βαθμὸν εξουσίας τὸν ὁποῖον ἀσκεῖ.

Ὅταν ὁ σύζυγος ὑπερτερῇ μορφωτικῶς τῆς συζύγου του, ἔχει τὴν τάσιν νὰ παραχωρῇ εἰς αὐτὴν μεγαλύτεραν εξουσίαν ὡς πρὸς τὴν λήψιν ἀποφάσεων, διότι ἔχει εὐρύτεραν μόρφωσιν καὶ ἐπομένως περισσότερον φιλελευθέρως ἀντιλήψεις. Ὅταν τὸ μορφωτικὸν ἐπίπεδον τῆς συζύγου εἶναι χαμηλόν, τὸ ἐπίπεδον μορφώσεως τοῦ συζύγου εἶναι ἐκεῖνο, τὸ ὁποῖον καθορίζει τὸ ποσοστὸν εξουσίας τὸ ὁποῖον θὰ ἀσκήσῃ ὁ ἴδιος. Ὅταν ὁμοῦς ἡ σύζυγος ὑπερτερῇ εἰς μόρφωσιν τοῦ συζύγου, φαίνεται ὅτι τὸ ἐπίπεδόν τῆς αὐτοῦ ἀνυψώνει τὴν θέσιν τῆς εἰς τὰ ὅμματα τοῦ συζύγου τῆς, εἰς τρόπον ὥστε νὰ εἶναι οὗτος πρόθυμος νὰ τὴν συμβουλευέται, προκειμένου νὰ λη-

ΠΙΝΑΞ 7. Βαθμοί ἱκανοποιήσεως καὶ αἱ εἰς μόρφωσιν ἐπιτεῦξεις τοῦ συζύγου

Βαθμοί ϊκανο- ποιή- σεως	Αἱ εἰς μόρφωσιν ἐπιτεῦξεις τοῦ συζύγου		
	Στοιχειώδης Ἑκπαίδευσις	Μέση Ἑκπαίδευσις	Πανεπιστημιακὴ Ἑκπαίδευσις

Έλλάς	3,60	3,53	3,81
Γαλλία	3,59	3,62	3,90

1. Safilios-Rothschild, «Marital Role Definitions by Urban Greek Spouses», βλ. ἀνωτέρω.

2. Ἡ παρῶσα μελέτη ἐδημοσιεύθη τὸ πρῶτον κατὰ Μάιον τοῦ 1967.

ΠΙΝΑΞ 8. Βαθμοὶ ἱκανοποιήσεως καὶ ἐπίπεδα μισθοῦ τοῦ συζύγου

Βαθμοὶ ἱκανοποιήσεως	Ἐπίπεδα μισθοῦ συζύγου					
	Κάτω τῶν 1.000 δρχ.	1.001 - 2.000	2.001 - 3.000	3.001 - 4.000	4.001 - 6.000	Ἀνω τῶν 6.000 δρχ.
Ἑλλάς	3,28	3,67	3,49	3,74	3,60	3,91
Γαλλία	Κάτω τῶν 500 φράγκων	501 - 1.000	1.001 - 1.500	1.501 - 2.500	2.501 - 4.000	Ἀνω τῶν 4.000 φράγκων
	3,40	3,62	3,56	3,83	3,83	4,10

φθοῦν ἀποφάσεις προσιδιάζουσαι εἰς τὴν ιδιότητά της ὡς γυναικός, ἢ καὶ νὰ ἐπιτρέπῃ εἰς αὐτὴν μόνην τὴν λήψιν ἀποφάσεως. Δέον νὰ σημειωθῇ ὅτι αἱ περιπτώσεις αὗται δὲν ἦσαν πολυάριθμοι (17 περιπτώσεις) καὶ ἡ διαφορά τοῦ μορφωτικοῦ ἐπιπέδου εἶναι λίαν σημαντικὴ, δεδομένου ὅτι 65% τῶν θηλέων ἦσαν ἀπόφοιτοι γυμνασίου ἢ πανεπιστημίου καὶ 88% τῶν ἀρρένων εἶχον συμπληρώσει μόνον ἕως ἑννέα τάξεις σχολείου.

Εἶναι ἀξιοσημείωτον ὅτι ἡ περὶ «προσόντων» θεωρία τοῦ Blood φαίνεται ὅτι ἰσχύει, τοῦλάχιστον ἐν μέρει, περισσότερον διὰ τὰς Ἑλληνίδας παρά διὰ τοὺς Ἕλληνας. Ἡ ἐπαγγελματικὴ ἀπασχόλησις τῆς συζύγου ἢ ἡ ἀνωτέρα (ἐν συγκρίσει πρὸς τὸν σύζυγον αὐτῆς) μόρφωσίς της, συντελοῦν εἰς τὴν αὔξησιν τῆς ἐξουσίας αὐτῆς ἐντὸς τῆς οἰκογενείας, διότι τὰ προσόντα της καταδεικνύουν τόσον ἐκδήλους τὰς ἱκανότητάς της, ὥστε καὶ οἱ συντηρητικώτεροι τῶν ἀνδρῶν νὰ παραδέχονται, κατ' ἀνάγκην, τὴν ἀξίαν της. Εἰς τὴν Γαλλίαν τὸ ἰσοζύγιον τῶν προσόντων, καὶ εἰς τὴν προκειμένην περίπτωσιν τῆς μορφώσεως τῶν συζύγων, φαίνεται νὰ ἐξηγῇ τὸ ἰσοζύγιον τῆς ἐξουσίας εἰς τὴν οἰκογένειαν.

Ἱκανοποιήσις ἐκ τοῦ γάμου

Καίτοι ἡ ἐκ τοῦ γάμου ἱκανοποίησις εἶναι κατὰ μέγα μέρος ὑποκειμενικὸν συναίσθημα, ἡ ἐπίδρασις ὀρισμένου ἀριθμοῦ «μεταβλητῶν» θὰ ἐξετασθῇ κατωτέρω. Τινὲς τῶν «μεταβλητῶν» τούτων ἀντικατοπτρίζουν τὴν δυναμικὴν, τοῦ ἐνὸς ἐπὶ τοῦ ἄλλου, ἐπίδρασιν τῶν συζύγων.

Ἡ μόρφωσις τοῦ συζύγου. Εἰς τὴν Ἑλλάδα ὡς καὶ εἰς τὴν Γαλλίαν, ἡ ἱκανοποίησις τῆς συζύγου ἐκ τοῦ γάμου εἶναι πολὺ μεγαλύτερα ὅταν ὁ σύζυγος ἔχῃ ἀνωτέραν μόρφωσιν. Ἡ ἀνάλυσις δεοντολογικῶν δεδομένων δεικνύει ἐπίσης ὅτι αἱ περισσότεραι γυναῖκες προσδοκοῦν, ὅπως οἱ σύζυγοί των εἶναι σύντροφοι καὶ φίλοι, μεταχειρίζονται αὐτὰς ἰσοτιμῶς, καὶ ὅπως τὰς συμβουλεύονται κατὰ τὴν λήψιν ἀποφάσεων ἀφορωσῶν εἰς τὴν οἰκογένειαν.¹ Κατ' ἀκόλουθίαν δὲν θὰ ἀνεμένετο νὰ ἀντλοῦν ἱκανοποίησιν ἐκ τῆς ἐγγάμου σχέσεως, εἰμὴ μόνον εἰς περίπτωσιν κατὰ τὴν ὁποίαν θὰ συνῆπτον γάμους

μὲ Ἀθηναίους ἀποφοίτους πανεπιστημίων, οἱ ὁποῖοι πιθανότατα θὰ ἱκανοποιῶν τὰς προσδοκίας των. Ἐν τούτοις, μικρὸν ποσοστὸν γυναικῶν, αἱ ὁποῖαι ἐμμένουν εἰς τὰς πατροπαραδότους ἀρχὰς περὶ ἀνδρικῆς κυριαρχίας, εὗρισκουν ἱκανοποίησιν ἐκ τοῦ γάμου των μὲ ὀλιγότερον μορφωμένους ἀνδρας (στοιχειώδους ἢ μέσης ἐκπαιδεύσεως), οἱ ὁποῖοι συχνότατα πληροῦν τὰς περὶ κυριάρχου ἀρρενος προσδοκίας των.

Τὸ εἰσόδημα τοῦ συζύγου. Ὁ πίναξ 8 δεικνύει ὅτι, ἐνθ' εἰς τὴν Γαλλίαν ὑπάρχει σχεδὸν γραμμικὴ σχέσις μεταξὺ τοῦ βαθμοῦ ἱκανοποιήσεως καὶ τοῦ μισθοῦ τοῦ συζύγου, εἰς τὴν Ἑλλάδα μόνον εἰς τὰς ἀκραίαις περιπτώσεις τῶν πολὺ χαμηλῶν καὶ τῶν πολὺ ὑψηλῶν μισθῶν συμβαίνει τοῦτο. Καὶ πάλιν πρέπει νὰ σημειωθῇ ὅτι διὰ τὴν Ἑλλάδα τὰ ἀνωτέρω στοιχεῖα ἀναφέρονται μόνον εἰς τὰς μὴ ἐργαζομένας συζύγους, ἐνθ' τὰ γαλλικὰ στοιχεῖα περιλαμβάνουν τὰς ἐργαζομένας καὶ τὰς μὴ ἐργαζομένας συζύγους.

Ὅτε ἐγένετο ὁμαδοποίησις ὄλων τῶν Ἑλληνίδων, τῶν ὁποίων οἱ σύζυγοι κερδίζουν ὀλιγότερον τῶν 3.000 δραχμῶν κατὰ μῆνα (ἥτοι, ὀλιγότερον τῶν \$ 100 κατὰ μῆνα), ὁ μέσος βαθμὸς ἱκανοποιήσεως ἦτο 3,52, ἐνθ' ὁ μέσος βαθμὸς ἱκανοποιήσεως ὄλων τῶν γυναικῶν τῶν ὁποίων οἱ σύζυγοι κερδίζουν ἄνω τῶν 3.000 δραχμῶν ἦτο 3,76. Κατὰ μέσον ὅρον λοιπὸν, ὅταν ὁ μισθὸς εἶναι πολὺ χαμηλὸς διὰ τὴν ἀντιμετώπισιν τῶν βασικῶν ἀναγκῶν τῆς οἰκογενείας, ἡ ἱκανοποίησις εἶναι μικροτέρα ἐκεῖνης ἢ ὅποια παρατηρεῖται ὅταν ὁ μισθὸς ἐπαρκῇ διὰ τὰς καθημερινὰς ἀνάγκας. Ἡ ἱκανοποίησις, ἐν τούτοις, εἰς διάφορα μισθολογικὰ ἐπίπεδα ἐξαρτᾶται βασικῶς ἐκ τῶν ὑλικῶν προσδοκιῶν τῆς συζύγου (παρὰ ἐκ τοῦ ἀπολύτου ποσοῦ διαθέσιμων χρημάτων), καὶ πιθανὸν ἐκ τοῦ ἐὰν ὁ σύζυγος χρησιμοποῇ ὀλοκλήρην τὸν μισθὸν τοῦ διὰ τὴν οἰκογένειαν ἢ ὄχι.

Τὸ βιοτικὸν ἐπίπεδον δὲν θεωρεῖται ὡς κατ' ἐξοχὴν σημαντικὸν διὰ τὰς καλὰς σχέσεις τοῦ ζεύγους οὔτε ἀπὸ τῶν Ἑλλήνων οὔτε ἀπὸ τῶν Ἑλληνίδας, οἱ ὁποῖοι κατατάσσουν τοῦτο πέμπτον εἰς ἀξίαν, μετὰ τὴν «συμφωνίαν χαρακτηρισμῶν καὶ τὴν ἀμοιβαίαν κατανόησιν», τὰς «ἐκδηλώσεις ἀγάπης καὶ τρυφερότητος», τὴν «τεκνονομίαν», καὶ τὴν «σεξουαλικὴν συμφωνίαν».

1. Αὐτοῦθι.

ΠΙΝΑΞ 9. Ἱκανοποιήσις τῆς συζύγου ἐκ τοῦ γάμου καὶ διάρθρωσις τῆς οἰκογενειακῆς ἐξουσίας

Βαθμοὶ ἱκανοποιήσεως	Χαρακτήρ διαρθρώσεως οἰκογενειακῆς ἐξουσίας			
	Ἡ σύζυγος ἐπικρατεῖ	Ἡ σύζυγος ὑπερισχύει	Ἰσότης ἀποφάσεων	Ὁ σύζυγος ἐπικρατεῖ
Ἑλλάς	3,44	3,82	3,53	3,53
Γαλλία	3,55	3,57	3,86	3,65
				3,86
				3,22

Ἡ ἀπασχόλησις τῆς συζύγου. Αἱ ἀπασχολούμεναι ἐπαγγελματικῶς σύζυγοι εἰς τὴν Ἑλλάδα εὐρίσκουν μικροτέραν ἱκανοποίησιν (βαθμὸς ἱκανοποιήσεως: 3,36) ἀπὸ τὰς μὴ ἐργαζομένης συζύγους (3,67). Ἡ αὕτῃ γενικὴ τάσις παρατηρεῖται καὶ εἰς Γαλλίαν (βαθμὸς ἱκανοποιήσεως ἐργαζομένων γυναικῶν-συζύγων: 3,60 καὶ μὴ ἐργαζομένων: 3,70).

Παρά τὸ ὅτι ἀδρομερὲς μόνον σύγκρισις εἶναι δυνατόν, ἐφ' ὅσον εἰς τὴν αὐτὴν κατηγορίαν ἔχουν ὑπαχθῇ ὅλαι αἱ ἐργαζόμεναι γυναῖκες τῶν διαφόρων ἐπαγγελματικῶν κατηγοριῶν, οἰαδήποτε καὶ ἂν εἶναι ἡ ἀμοιβὴ ἢ αἱ συνθήκαι ἐργασίας τῶν, εἶναι ἀξιοσημείωτον ὅτι ἡ ἀπασχόλησις τῶν γυναικῶν σχετίζεται μὲ ἓνα καὶ μόνον δείκτην ἱκανοποιήσεως ἐκ τοῦ γάμου: τὴν ἱκανοποίησιν τὴν πηγαίαν, ὅσον ἐκ τοῦ βιοτικῶ ἐπιπέδου. Εἶναι ἀληθὲς ὅτι αἱ ἐργαζόμεναι σύζυγοι εἶναι ὀλιγότερον ἱκανοποιημέναι μὲ τὸ βιοτικὸν τῶν ἐπίπεδον ἀπὸ τὰς μὴ ἐργαζομένας συζύγους, ἀλλ' ὅταν γίνεται ἐπανυπολογισμὸς τῶν βαθμῶν ἱκανοποιήσεως (καὶ αὐτὴν τὴν φοράν διὰ τῆς παραλείψεως τοῦ βαθμοῦ τοῦ βασίζομένου ἐπὶ τῆς ἱκανοποιήσεως ἐκ τοῦ βιοτικῶ ἐπιπέδου), δὲν ὑφίσταται διαφορὰ μεταξὺ ἐργαζομένων καὶ μὴ ἐργαζομένων γυναικῶν-συζύγων, ὥς πρὸς τὸν βαθμὸν ἱκανοποιήσεως αὐτὸν ἐκ τοῦ γάμου τῶν (ὁ βαθμὸς ἱκανοποιήσεως εἶναι 3,64 δι' ἀμφοτέρας τὰς κατηγορίας γυναικῶν). Ὁ λόγος διὰ τὸν ὁποῖον αἱ ἐργαζόμεναι σύζυγοι μένουσιν ὀλιγότερον ἱκανοποιημέναι μὲ τὸ βιοτικὸν ἐπίπεδον τῆς οἰκογενεῖας ὀφείλεται πιθανῶς εἰς τὰς μεγαλύτερας προσδοκίας τῶν, ὅσον ἀφορᾷ εἰς τὰς ἀνάσεις, τὸν ἱματισμὸν καὶ τὴν ψυχαγωγίαν. Ἡ ἀνάλυσις δεοντολογικῶν στοιχείων δεικνύει ὅτι αἱ ἐργαζόμεναι σύζυγοι, συγχρόνως τὸν μὴ ἐργαζομένον συζύγον, ἔχουν μεγαλύτερας ἀπαιτήσεις ἐκ μέρους τῶν συζύγων τῶν, παρὰ τῶν ὁποίων προσδοκῶν τὴν ἐξασφάλισιν ὅχι μόνον τῆς καθημερινῆς πενιχρᾶς τροφῆς ἀλλὰ καὶ τοῦ ἱματισμοῦ, πολυτελῶν ἀνέσεων καὶ διασκεδάσεων.¹

Ἡ διάρθρωσις τῆς ἐξουσίας. Ὁ Πίναξ 9 δεικνύει ὅτι ὑπάρχουν δύο κατηγορίαι Ἑλληνίδων αἱ ὁποῖαι εἶναι ἱκανοποιημέναι ἐκ τῆς ἐγγάμου σχέσεώς των: (α) Ἡ πρῶτῃ κατηγορία περιλαμβάνει τὰς ἐξουσίας αὐταρχικῶς συζύγους (4% ἐκείνων αἱ ὁποῖαι ἀπὴν-

τησαν) καὶ αἱ ὁποῖαι ἀποτελοῦν μικρὸν πυρῆνα γυναικῶν μὲ ἀντιλήψεις ἐχομένας τῶν παραδοσέων, ἀγροτικῆς προελεύσεως καὶ μικρὰς μορφώσεως, καὶ υἱανόρους μὲ ἀνορα ἀγροτικῆς προελεύσεως καὶ χαμηλοῦ μορφωτικοῦ επιπέδου, ἐς ἱσὺν προσκεκολλημένους εἰς τὰς κατα παραοσιν ἀξίας περὶ ἀνορικῆς κυριαρχίας. Αἱ γυναῖκες αὗται ἱκανοποιούνται μόνον ὅταν οἱ συζυγοὶ τῶν ἐπιβαλλώνται εἰς τὴν οἰκογένειαν, καὶ εἶναι συνήθως ἱκανοποιημέναι, δεδομένου ὅτι ἡ ἰδεα τὴν ὅποιαν ἔχουν περὶ τῆς ἀποστολῆς τῶν ὡς συζύγων ταυτίζεται μὲ ἐκείνην τῶν συζύγων τῶν. (β) Ἡ δευτέρα κατηγορία εἶναι αἱ γυναῖκες τῶν ὁποίων ἡ γνώμη βαρύνει εἰς τὴν λήψιν ἀποφάσεων περὶ οἰκογενειακῶν ζητημάτων. Αἱ γυναῖκες αὗται εἶναι πολλὴν περισσώτεραι (40% ὅλων τῶν γυναικῶν) συνήθως αἱ ἰδίαι λαμβάνουν τὰς ἀποφάσεις ἢ τὰς συμβουλευόνται οἱ σύζυγοι τῶν διὰ τὰς δύο κατ' ἐξοχὴν ἀπὸ κοινοῦ λαμβανόμεναι ἀποφάσεις (τὸν ἀριθμὸν τῶν τέκνων καὶ τὰς σχέσεις μετὰ τῶν πενθερῶν). Οὐδέποτε ὁμως συναγωνίζονται τοὺς συζύγους τῶν εἰς τὸν τομέα τῶν ἀνδρικῶν ἀποφάσεων (τὴν ἐπιλογὴν τῶν φίλων καὶ τὴν χρησιμοποίησιν τοῦ ἐλευθέρου χρόνου).

Ἐξ ἄλλου εἰς τὴν Γαλλίαν καὶ εἰς τὰς Ἠνωμένας Πολιτείας αἱ γυναῖκες αἰσθάνονται λίαν ἐνχαριστημέναι ἐκ τοῦ γάμου τῶν, ὅταν ὑφίσταται ἰσότης ἀποφάσεων, τὸ γνωστὸν «50% πρὸς 50%» διὰ τὴν ἰσορροπίαν τῆς ἐξουσίας μεταξὺ τῶν συζύγων. Πιθάνον ὁ μέγας οὗτος βαθμὸς ἱκανοποιήσεως ἐκ τῆς ἰσῆς ἀσκήσεως ἐξουσίας ἀντικατοπτρίζει τὸ ὅτι εἰς Παρίσιους καὶ εἰς Detroit ἡ ἰδεα τῆς ἰσότητος μεταξὺ τῶν φίλων εἶναι κατὰ κανὸνα παραδεκτὴ, ἐνῶ εἰς τὰς Ἀθήνας αἱ γυναῖκες φαίνεται ὅτι προτιμοῦν τὴν ἐξουσίαν ἀντὶ τῆς ἰσότητος. Οὕτως, ἀρέσκονται νὰ λαμβάνουν τὰς ἀποφάσεις αἱ ὁποῖαι κατὰ κανὸνα θεωροῦνται ὡς προσιδιάζουσαι εἰς τὴν γυναῖκα καὶ νὰ ζητῆται ἡ γνώμη τῶν δι' ἀποφάσεις αἱ ὁποῖαι συνήθως λαμβάνονται ἀπὸ κοινὸν ἀπὸ τοὺς δύο συζύγους. Θὰ ἔπρεπε ὁμως νὰ σημειωθῇ ὅτι αἱ εἰς τὴν διαχείρισιν χρημάτων ἀφορᾶσαι ἀποφάσεις δὲν ἔχουν ἰδιαιτέραν τινὰ οἰσιαστικὴν σχέσιν πρὸς τὸν γυναικεῖον χαρακτῆρα.

Διάφορα ἐκ τοῦ γάμου. Ὁ Πίναξ 10 δεικνύει ὅτι ἡ ὑπόθεσις καθ' ἣν ἡ ἐκ τοῦ γάμου ἱκανοποιήσις μειοῦται μὲ τὴν πάροδον τοῦ χρόνου, ἀληθεύει εἰς τὴν Ἑλλάδα, μὲ μίαν ἐξαιρέσιν, ὅτι κατὰ τὸν χρόνον ἀπὸ

1. Αὐτόθι.

ΠΙΝΑΞ 10. Βαθμοὶ ἱκανοποιήσεως καὶ ὑπολογιζομένη διάρκεια τοῦ γάμου

Βαθμοὶ ἱκανοποιή- σεως	Ὑπολογιζομένη διάρκεια τοῦ γάμου				
	Ὀλιγώτε- ρον τῶν 3 ἐτῶν	3 - 9 ἐτη	10 - 19 ἐτη	20 - 29 ἐτη	Πέραν τῶν 30 ἐτῶν
Ἑλλάς	4,17	3,39	3,77	3,66	3,43
Γαλλία	4,05	3,78	3,52	3,60	3,62

τριῶν ἐτῶν ἕως ἑννέα ἐτῶν ἐγγάμου βίου ἢ ἐκ τοῦ γάμου ἱκανοποιήσεως μειοῦται εἰς μέγαν βαθμόν. Κατὰ τὰ ἐτη αὐτὰ ἡ παρούσα τέκνων προσχολικῆς ἡλικίας ἐντὸς τῆς οἰκογενείας αὐξάνει τὸ ποσοστὸν ἐργασίας καὶ εὐθύνῃς τῆς μητρὸς καί, κατὰ τινα βαθμόν, περιορίζει τὴν ἐλευθερίαν τῆς σοβαρῶς, ἰδιαιτέρως δὲ εἰς ὅτι ἀφορᾷ εἰς τὰς ἀπογευματινὰς καὶ νυκτερινὰς ἐξόδους. Αἱ ἐκτὸς κατοικίας διασκεδάσεις ἀποτελοῦν σημαντικὸν στοιχεῖον τῆς ἀθηναϊκῆς ἐγγάμου ζωῆς, εἰς τοιοῦτον βαθμόν μά- λιστα, ὥστε ἐνίοτε ἢ ἐκ τοῦ γάμου εὐτυχία νὰ ἐπι- ρεάζεται καὶ νὰ σταθμίζεται ἀκόμη ἐκ τῆς συχνό- τητος τῶν ἐξόδων. Ἐνεκα τούτου, ὅταν αἱ Ἀθηναῖαι σύζυγοι ἔχουν πολλὰ μικρὰ τέκνα, ἔχουν τὴν τάσιν νὰ κρίνουν ἑαυτὰς μὴ ἱκανοποιημένας. Ὅταν τὰ τέ- κνα τῶν ἀρχίζουν νὰ φοιτοῦν εἰς τὸ σχολεῖον καὶ αἱ σύζυγοι ἔχουν τὴν δυνατότητα νὰ ἐπαναλαμβάνουν τὰς ἐξόδους των, συνοδεύονται ἐνίοτε ὑπὸ τῶν τέκνων τῶν, ἢ ἐκ τοῦ γάμου ἱκανοποιήσεως ἐνι- σχύεται, διὰ νὰ μειωθῇ ἐκ νέου μετὰ τὴν ἀπόδοσιν τῶν ἐτῶν.

Εἰς τὴν Γαλλίαν ἡ ἀτελὴς ἐπαλήθευσις τῆς ὑπο- θέσεως τῆς ἀφορώσεως εἰς τὴν μείωσιν τῆς ἐκ τοῦ γά- μου ἱκανοποιήσεως μετὰ τὴν ἀπόδοσιν τοῦ χρόνου, ἐξη- γεῖται ὑπὸ τῆς Michel ἐπὶ τῇ βάσει τῆς ὑφιστα- μένης κρίσεως στέγης εἰς Παρισίους, κρίσεως ἢ ὅποια καθίσταται λίαν αἰσθητὴ κατὰ τὴν ἐφηβικὴν ἡλικίαν καὶ κατὰ τὴν ἐνηλικίωσιν τῶν τέκνων.

ἀνακεφαλαίωσης καὶ συμπεράσματα

Ἡ ἀνωτέρω περὶ ἱκανοποιήσεως συζήτησις δει- κνύει ὅτι ὁ βαθμὸς ἱκανοποιήσεως τῶν γυναικῶν ἐκ τοῦ γάμου ἐξαρτᾶται κυρίως ἐκ τοῦ ἐπιπέδου τῶν προσδοκῶν τῶν ἐκ τοῦ γάμου καὶ ἐκ τοῦ βαθμοῦ κατὰ τὸν ὅποιον αἱ προσδοκίαι τῆς ἀποστολῆς τῶν συμπλῖπτουν μετὰ ἐκεῖνας τῶν συζύγων τῶν. Οὕτως, ἡ παρούσα μελέτη δεικνύει ὅτι ἡ περὶ «ρόλου» θεω- ρία θὰ ἦτο δυνατόν νὰ καταστή ἴλιαν καρποφόρος διὰ τὴν μελέτην τῆς οἰκογενείας. Ὀρισμένα δεον- τολογικὰ δεδομένα ἀναφερόμενα εἰς τὰς ἀτόψεις τῶν συζύγων φαίνονται χρήσιμα διὰ τὴν κατανόησιν τῶν ἐκ τοῦ γάμου προσδοκῶν καὶ τῶν δυναμικῶν συντελεστῶν οἱ ὅποιοι συνέβαλον εἰς τὴν δημιουρ- γίαν ἱκανοποιητικῆς ἢ μὴ ἐγγάμου σχέσεως.

Ἐνῷ αἱ γενικαὶ τάσεις αἱ ἀφορῶσαι εἰς τὴν ἐκ τοῦ γάμου ἱκανοποίησιν συμβαδίζουν συνήθως μετὰ τὰς τάσεις τὰς παρατηρουμένας εἰς τὰς προηγμένας βιομηχανικὰς χώρας (μετὰ τὴν ἐξαιρέσιν ὅτι ἡ ἐπι- κράτης τῆς συζύγου μᾶλλον παρὰ ἡ ἰσότης με- ταξὺ συζύγων εἰς τὴν λήψιν ἀποφάσεων αὐξάνει τὸν βαθμόν τῆς ἐκ τοῦ γάμου ἱκανοποιήσεως), τὰ κοινωνικο-οἰκονομικὰ χαρακτηριστικά, τὰ ἀφο- ρῶντα εἰς τὸν σύζυγον, φαίνεται νὰ ἐπιρρεάζουν δια- φοροποιήσεις τῆς ἐξουσίαν του. Θὰ ἦτο λίαν σημαν- τικὸν ἂν ἦτο δυνατόν νὰ καθορισθῇ κατὰ πόσον αἱ παρατηρούμεναι τάσεις εἶναι ἀντιπροσωπευτικαὶ χώρας εὐρισκομένης εἰς τὸ στάδιον τοῦ ἐκβιομη- χανισμοῦ καὶ ἂν αὐταὶ ἀνευρίσκονται εἰς ἄλλας ὑπὸ ἐκβιομηχανίαν χώρας. Θὰ ἦτο ἐπίσης ἐνδια- φέρον νὰ συνεχισθῇ ἡ ἔρευνα, ὥστε νὰ προσδιο- ρισθῇ κατὰ πόσον ἡ ἐξασθένεισις τῶν ἐκ παραδό- σεως ἀξιών περὶ κυριαρχίας τοῦ ἄρρενος εἰς τὰ με- γάλα ἀστικά κέντρα, ὡς αἱ Ἀθῆναι, θὰ εἶχεν ὡς ἀποτέλεσμα τὴν ἀντιστροφὴν τῶν τάσεων οὕτως, ὥστε οἱ ἔχοντες τὴν εὐρυτεράν μὲρφοσιν καὶ λαμβά- νοντες τοὺς μεγαλύτερους μισθοὺς ἄνδρες νὰ ἀσκοῦν τὴν μεγαλυτέραν ἐξουσίαν εἰς τὴν οἰκογένειαν.

«νομίζω δὲ γυναῖκα κοινωνὸν ἀγαθὴν οἴκου οὖσαν πάνυ ἀντίρροπον εἶναι τῷ ἀνδρὶ ἐπὶ τὸ ἀγαθόν. ἔρχεται μὲν γὰρ εἰς τὴν οἰκίαν διὰ τῶν τοῦ ἀνδρὸς πράξεων τὰ κτή- ματα ὡς ἐπὶ τὸ πολὺ, δαπανᾶται δὲ διὰ τῶν τῆς γυναικὸς ταμιευμάτων τὰ πλείστα. καὶ εὖ μὲν τούτων γιγνομένων αὖξονται οἱ οἴκοι, κακῶς δὲ τούτων πραττομένων οἱ οἴκοι μειοῦνται».